

Évközi 26. vasárnap

Ám 6,1a.4-7

„Jaj Sionban a gondtalanul élőknek!”

Jaj Sionban a gondtalanul élőknek, és Szamaria hegyén a bizakodóknak! Az első nép nemeseinek, akik elé hódolva járul Izrael háza. Menjetelek el Kalnéba és lássátok, onnan térjetelek be a nagy Hamatba, és menjetelek le a filiszteus Gátba! Vajon szebbek-e ennél a két országnál? Nagyobb-e határuk a ti határaitoknál? Késlettetitek az Úr napját, és siettetitek az erőszak uralmát! Elefántcsont ágyban alusznak, fekvőhelyeiken henyélnek, lakmároznak a nyáj bárányaiból és a csorda ökreiből. Hárfaszó mellett nótáznak, mint Dávid, hangszert csinálnak maguknak; korszóból isszák a bort, finom olajjal kenik magukat: József végzete miatt bizony nem bánkódnak. Ezért, lám, most a száműzöttek élén mennek a fogságba, és véget ér a henyélők tobzódása.

Az Ószövetségben a „Jaj” gyakran szerepel a prófétai írásokban, de az is lehet, hogy valaki a saját nyomorúsága miatt panaszkodik és így vezeti be az egyéni siralmait: „Amikor Gedeon látta, hogy az Úr angyala volt, így szólt: Jaj nekem, Uram, Istenem! Vajon miért láttam szentől szemben az Úr angyalát?” (Bir 6,22). A filiszteusok mondják, amikor a szövetség ládája megérkezik: „Jaj nekünk, mert nem volt ekkora ujjongás sem tagnap, sem tegnap előtt” (1Sám 4,7 sköv). A próféta által ostromozott nép így szól: „Jaj nekem összetörésem miatt, mert gyógyíthatatlanok sebeim!” (Jer 10,19); „Jaj nekem, mint idegennek! Meseekben kell tartózkodnom és Kedár sátraiban lakom!” (Zsolt 120,5).

A leginkább feltűnő a használata a prófétai feddéseken, amelyek szólhatnak az idegen népek ellen: „Jaj neked Moáb! Elveszett Kámosz népe” (Jer 48,46). Szólhatnak erkölcstelenségek ellen is: „Jaj annak, aki halmozza azt, ami nem az övé” (Hab 2,5). Nem ritkán a szent város, Jeruzsálem ellen is olvashatjuk a feddő próféciaák bevezetőjében: „Jaj neked Jeruzsálem, mert nem tudsz megtisztulni!” (Jer 13,27); „Jaj a vérontó városnak, az üstnek, amely rozsdás lett, és rozsdája nem megy le róla!” (Ez 24,6.).

Előfordul a „Jaj”, amikor a nép egyik vagy másik részét szidja a próféta, például a vezetőket: „Jaj a pásztoroknak, akik veszni hagyják a szétszéledt legelőn a nyáját!” (Jer 23,1); „Jaj Izrael pásztorainak, akik önmagukat legeltették!” (Ez 34,2). A hamis próféták elleni kirohanások kezdő szava is lehet a „Jaj”, illetve az erkölcsi elítélések jó része mindig így kezdődik:

„Jaj azoknak, akik házat házhoz csatolnak. ... Jaj azoknak, akik már kora reggel részegítő ital után futnak... Jaj azoknak akik a hamisság köteleivel vonszolják a bűnt... Jaj azoknak akik a rosszat jónak mondják...” (Iz 5,8–23).

A jelen prófétai szövegben egy másik gondolat is megjelenik, hogy ezek késleltetik az „Úr napjának” érkezését. Ez a fogalom ebben a szövegben még a dicsőséges nap, az Úr dicsőséges uralmának megjelenését jelenti, amely csak az igazságossággal együtt érkezhetsen el. A későbbiekben, főleg Szofoniás próféta működése idején, ez a sötétség és az ítélet, a félelem napja lesz Izrael számára is. Ez a képzet fogalmazódott meg a *Dies irae, dies illa* kezdetű himnuszban, amely e prófétai szövegek ihletéséből született.

Az Újszövetségben is találkozhatunk ezzel a feddő próféciaival. Jézus is szidja a gazdagokat (Lk 6,23; 4,25), ostromozza a képmutató írástudókat és farizeusokat (Mt 23,13–29). Lukács evangéliumában találunk néhány „Jaj”-kiáltást, amelynek nincs világos indítéka. A megtérni nem akaró városokat is ostromozza Jézus, például Korozaint és Berszaidát (Mt 11,21), a botrányokozókat (Mt 18,7), az árulót (Mk 14,21). Pál apostol önmagára vonatkoztatja a „Jaj”-t, vagyis ha elhanyagolja kötelességét, büntetést kap Istentől (1Kor 9,16).

Emiatt az igehirdetésben is meghonosodott az ostromozó beszéd, amely használja ezt a stíluselemet. Elsősorban ez a középkori városi pasztorációban a népszónok száján kelt újra életre mint a városi erkölcsstelenséget elítélő és a magába való szállást sürgető igehirdetési stílus. Ez a legtöbb esetben a szabadban elmondott beszéd volt, és számolt azzal, hogy a hallgatóságában ott voltak az érintettek is, tehát volt funkciója az ostromozásnak, még akkor is, ha hatékonyságát meg lehet kérdőjelezni. De ma, amikor egy haragvó pap ezt a templomban teszi, akkor éppen a leginkább érintettek hiányoznak a hallgatóságból. Ezért mindenképpen hatástalan, vagy néha még ellenkező hatást is vált ki eme visszás helyzet miatt. Meg kell tehát gondolnunk, hogy mikor élünk ezzel a szónoki elemmel.